

DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

SZÜCS DIÁNA
GÖDÖLLŐ
2022

MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

EGYEDÜL VAGY CSAPATBAN? HÁLÓZATI SZERVEZŐDÉSEK A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGBAN

DOI: 10.54598/002150

Szűcs Diána

Gödöllő

2022

A doktori iskola

megnevezése: Gazdaság- és Regionális Tudományi Doktori Iskola

tudományága: Gazdálkodás és Szervezéstudomány

vezetője: **Prof. Dr. habil Lakner Zoltán DSc.**
egyetemi tanár, az MTA doktora,
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet

Témavezető(k): **Prof. Dr. habil Lazányi Kornélia**
egyetemi tanár
Óbudai Egyetem
Neumann János Informatikai Kar
Biomatika és Alkalmazott Mesterséges Intelligencia Intézet

Naárné Dr. Tóth Zsuzsanna Éva
egyetemi docens
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet

.....
Az iskolavezető jóváhagyása

.....
A témavezető(k) jóváhagyása

TARTALOMJEGYZÉK

1. A MUNKA ELŐZMÉNYEI, CÉLKITŰZÉSEK.....	5
2. ANYAG ÉS MÓDSZER.....	10
3. KUTATÁSI EREDMÉNYEK	14
4. JAVASLATOK.....	17
5. ÚJ ÉS ÚJSZERŰ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK.....	19
6. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK	20
IRODALOMJEGYZÉK.....	23

1. A MUNKA ELŐZMÉNYEI, CÉLKITŰZÉSEK

A mezőgazdaság a leghosszabb múltra visszatekintő ágazat, amelynek jelenlegi integrált formája ötvözi a történelemben kialakult hagyományos paraszti az iparszerű és biogazdálkodási modelleket (GAZDAG 2019).

Az egyén és csoport kapcsolata és szerepe a célok elérésében klasszikus témának számíthat (BAKACSI 2006), azonban úgy gondolom, hogy a mezőgazdaság területén még kevés publikáció jelent meg a kérdéskörben.

A kutatás két tudományágra épül: egyrészt a szervezéstudományban másrészt az agrártudományban fellelhető ismeretekre. A kutatásom során arra kívántam hangsúlyt fektetni, hogy miként fejlődhet a termelés a mezőgazdaságban, ha az egyéni gazdálkodók hálózatos szerveződésbe kezdenek. Szerettem volna fényt deríteni arra, hogy milyen hatásai lehetnek (vagy vannak) a csoportban történő együttműködésnek, illetve, hogy mennyire nehéz egyénileg a megvalósítás. Közösségben valóban hamarabb célt lehet érni, vagy erőfeszítést igénylő alkalmazkodás szükséges hozzá?

A 21. század elejének egyik legfontosabb tudományos témájának a hálózat tekinthető, amely rendszer azonos szervezőelv alapján jön létre. Rendkívül érdekes, hogy a XX. század elején épp egy magyar írónk volt nagy hatással matematikai elméletek kialakulására. A hat lépés távolság elmélet szerint a Földön bárki kapcsolatba hozható bárkivel egy ismeretségi láncon keresztül. Az elmélet Karinth Frigyes 1929-es Láncszemek című novellájában bukkan fel először, igaz akkor még öt lépésként. Az ötlet Karinth megsejtéséből indult. Úgy gondolta, elegendő néhány kapcsolat, hogy az ismerősök köre kiadja az egész emberiséget (KARINTHY 1929); (BARABÁSI 2003).

Az új gazdasági formációkról szóló tanulmányok arról számolnak be, hogy a vállalatok és partnereik kölcsönös, hálózati függősége a feltétele a vidéki innovációnak. A keresletorientált hálózatosodás mellett azonban továbbra is igen nagy a tere a kínálat vezérelt piaci jelenlétnek. Különösen igaz ez a mezőgazdasági kistermelőkre, akiknél a lokális adottságok és a korlátos erőforrások a leginkább meghatározóak (LAZÁNYI et al. 2017).

Más szektorokban az üzletemberek már tapasztalják, hogy összefogás, szerveződés és tapasztalatcsere nélkül szinte esélytelen az életben maradásuk, így rendkívül fontos lenne, hogy a mezőgazdaságban is végre öntudatra ébredjenek a gazdák: együtt kell működniük, ha környezettudatosan és hatékonyan szeretnének termelni (SZÚCS-NAGY 2018).

A *globalizációs folyamatok* manapság már megkövetelik a *fenntartható* termelést a mezőgazdaságban, amihez létfontosságú a leghatékonyabb technológia alkalmazása. A technológiák adta lehetőségek kihasználásához viszont rendkívül fontos a szükséges ismeretekkel rendelkezni, amelyet a fiatal generáció könnyedén el tud sajátítani. A *szaktudás* azonban nem elegendő, az idősebb gazdálkodók tapasztalatai is nélkülözhetetlen, azonban a generációváltás még mindig várat az ágazatban. Az előzőekben ismertetett témák kutatását követően jutottam el a magyar gazdák, egy lehetséges együttműködés vezetőjével kapcsolatos elvárásaihoz és az együttműködéshez való viszonyulásukhoz.

Magyarország kiemelkedő földrajzi adottságokkal rendelkezik, amely optimális a sikeres mezőgazdasági termelés kialakításához, azonban azt tudomásul kell venni, hogy sem a fejlett sem a közepesen fejlett országokban nem lehet húzóágazat. Az agrárium speciális ágazat, rengeteg külső hatás éri, amelyek időnként váratlanul következnek be, így a teljes racionalizálás szinte lehetetlen (SZÚCS 2017).

Világszerte foglalkoztatja a kutatókat, hogy miként lehetséges a szélsőséges időjáráshoz való alkalmazkodás. Különösen hangsúlyos ez a mezőgazdaságban, amely ágazat rendkívül ki van szolgáltatva az időjárásnak. A mezőgazdasági termelés nem kizárólag, de különösen az időjárási tényező változékonyságának következtében rendkívül kiszámíthatatlan, így kockázatos (SZÚCS 2020). A globalizációs folyamatok, a változatlan méretű föld és a csökkenő vízkészlet egyre inkább sürgetővé tette, hogy a fenntartható termelésre ne, mint lehetőségre, hanem kötelezően követendő módszerre tekintsünk (SZÚCS 2017), (SZÚCS 2018).

A fenntartható mezőgazdaság kialakításához rendkívül fontos lenne a *precíziós technológiához* szükséges feltételrendszer kialakítása. Hazánkban a felaprózott birtokrendszer és a kisméretű gazdaságok nem teszik lehetővé, hogy a precíziós gazdálkodás adta lehetőségeket a gazdák ki tudják aknázni. Ezt egyrészt a generációváltás problémája hátráltatja, másrészt számos kutatás eredményei azt igazolják, hogy nincs szükség ilyen szintű túlgépesítésre, ami az országban jellemző (SZÚCS-NAGY 2019).

A megjelent világvárvány várhatóan lelassítja a korábbi években prognosztizált népességrobbanást, azonban ezzel csak időt nyerhet a mezőgazdaság, a fenntarthatóságra való törekvésben és a versenyképesség javítása érdekében a generációváltás a járványt követően is hangsúlyos szerepet kap (SZINAY – ZÖLDRÉTI 2020). A 2008-ban alapított EIT Food (az Európai Intézet által létrehozott Tudományos és Innovációs Közösségek egyike, amely európai szinten vezető innovációs törekvésű tekinthető agrártémában), a közelmúltban megjelent kiadványa felhívja a figyelmet, hogy Közép-Kelet Európában, az agrárium megreformálására való törekvés a COVID után még sürgetőbb, mint valaha (NIŻYŃSKA - RODRÍGUEZ 2020).

A magyar agrárgazdasági kis és középvállalkozók a gazdaságuk méretéből fakadóan kiszolgáltatott helyzetben vannak. A telek, illetve gazdaság mérete nem éri el a gazdaságos üzemméretet. Ez azt jelenti, hogy egyedül – társas támogatás, *hálózatos szerveződés* nélkül – nem képesek a nagyobb méretű agrárgazdasági cégekkel felvenni a versenyt (SZÚCS – LAZÁNYI 2018).

A magasabb feldolgozottságú termékek mennyiségének növelése szükséges, a magyar agrárexport összetételében továbbra is a kisebb hozzáadott értékű, alacsonyabb feldolgozottságú termékek vannak túlsúlyban (SZÚCS-NAGY 2018).

A magyar emberek mentalitása semmihez sem hasonlítható. Hiába vannak pozitív példák a környező európai országokban, kihívások elé kerültek a szakemberek, hogy olyan modellt találjanak, amely a hazai környezetben is működőképes lehet. A 2018-2019. évi almaválság megerősített abban, hogy kutatási témának van relevanciája, hiszen az almatermelők problémája elsősorban az együttműködés hiányára vezethető vissza. A *csapatban való együttműködés* szükségességének alátámasztása érdekében primer kutatást végeztem, amely arra irányult, hogy a magyar mezőgazdaság túlgépesített, azonban ez a precíziós technológiának elterjedéséhez nem elegendő. A magángazdaságokban támogatások igénybevétele nélkül szinte esélytelen a géppark kialakítása, a gazdaságos üzemméret elérése azonban nem csak TSZ-ek segítségével lehetséges, hanem más csoportos együttműködési forma révén is (SZÚCS - NAGY 2019).

Barabási Albert László 1999-ben megalkotta a skálafüggetlen *hálózat* elméletét, amelynek publikálását követően több tőlük függetlenül a témában kutatók is csatlakoztak a témához, hozzájárultak az elmélet általánosításához. (BARABÁSI 2003); (BARABÁSI 2016).

Külföldön már egyre többen felismerik, hogy az ilyen együttműködési modellek alkalmazásával az agrárgazdaság termelői méretbeli hátrányaikat és piaci pozícióikat ellensúlyozandó közös kapacitásokat építhetnek ki, együttműködve közösen menedzselhetik az inputok beszerzését, a kapacitások felhasználását, az értékesítés csatornáit (LAZÁNYI et al. 2017).

A kollektív források, mint például az infrastruktúra felhasználása, nagyban kedveznek a gazdasági hálózatok kialakulásának (LAZÁNYI 2012).

A csoporthoz tartozás előnyöket és hátrányokat is hordoz magában. A kutatásom legfőbb céljaként azt jelöltem meg, hogy megvizsgáljam, hogy csoporttagokként együttműködve optimális működés alakítható-e ki a magyar mezőgazdaság szereplőinél, és ha igen, milyen előnyös hozadékokkal, illetve kényelmetlenségekkel jár ez az együttműködés.

A kutatási cél meghatározásánál kellő gondossággal kell eljárni, megfogalmazása lényegében a vizsgálandó témakörök és a szükséges információk pontosítását jelenti. A szükséges és releváns kérdéskörökre kell koncentrálni (KÁRPÁTI - LEHOTA 2010).

Célom az volt, hogy az általános vállalatgazdálkodási kérdéskörön túl bemutassam az agrárágazati sajátosságokat, a más nemzetgazdasági ágaktól eltérő tényezők hatását. Olyan összehasonlítható adatbázisokra volt szükség, amelynek alapján megítélhető a relatív helyzet, indokolni és értékelni lehet az eltéréseket. Célkitűzéseim között kiemelten szerepelt annak bemutatása, hogy mindezekre milyen hatással van a csoportban történő együttműködés, így az alábbi célkitűzések kerültek kijelölésre, amelyek elősegítik a magyar mezőgazdaság és az agráriumban tevékenykedők attitűdjeinek alaposabb megismerését (1. táblázat)

1. táblázat: A kutatómunka célkitűzései

C1	A VERSENYKÉPESSÉG MEZŐGAZDASÁGRA GYAKOROLT JELENTŐSSÉGÉNEK BEMUTATÁSA, KÜLÖNÖSEN A TECHNOLÓGIÁRA ÉS GENERÁCIÓVÁLTÁSRA TEKINTETTEL A GENERÁCIÓK ELTÉRŐ ATTITŰDJEINEK VALAMINT A CSALÁDI HÁTTÉR HATÁSÁNAK FELTÁRÁSA
C2	AZ AGRÁRIUMBAN DOLGOZÓK KÉPZETTSÉGI SZINTJÉNEK JELENTŐSÉGE SZAKIRODALMI FELDOLGOZÁS VALAMINT A JELENLEGI HELYZET ELEMZÉSE AGRÁRSTATISZTIKAI ADATOK ÉS PRIMER KUTATÁS ALAPJÁN A KÉPZETTSÉGBELI ELTÉRŐ ATTITŰDŐK FELTÁRÁSA
C3	AZ AGRÁRIUM JELENLEGI HELYZETÉNEK ELEMZÉSE ÉS A DIGITALIZÁCIÓ LEHETŐSÉGÉNEK BEMUTATÁSA
C4	A CSOPORT, TÁRSADALMI TŐKE, HÁLÓZATOSODÁS JELENTŐSSÉGÉNEK BEMUTATÁSA A MEZŐGAZDASÁGBAN, A JELENLEGI HELYZET ELEMZÉSE PRIMER KUTATÁS ALAPJÁN

Forrás: saját szerkesztés

A kitűzött célok megvalósulásának érdekében az alábbi feladatok kerültek megfogalmazásra:

C1. Magyarország mezőgazdaságának és földterületének alakulása a történelem folyamán

Feladatok: a) tisztázni a földterületben történt változások okait; b) szekunder (KSH) adatokra támaszkodva képet adni az ország mezőgazdasági termelésére bevont földterület alakulásáról; c) a hazai helyzet összehasonlítása az európai országokkal

C2. Fenntarthatóság és kockázatkezelés

Feladatok: a) fogalmi lehatárolások; b) a jelenlegi klímahelyzet bemutatása, a klímahelyzetből fakadó kockázatok, illetve a gazdálkodók kockázati tényezőkre adott kockázatkezelési stratégiáinak feltárása; c) a hazai helyzet és a trendek összevetése

C3. Versenyképesség: technológia és generációváltás

Feladatok: a) fogalmi lehatárolások; b) a mezőgazdasági ágazat versenyképességét jelentő tényezők feltárása; c) a hazai helyzet és a trendek összevetése

- A történelem folyamán egyre kisebb földterületen volt lehetőségük a gazdáknak a mezőgazdasági tevékenységre. A csökkenő földterület determinálta a technológiai fejlődés nyomon követését annak érdekében, hogy a megfelelő mennyiségű termelés biztosított legyen.
- A csökkenő földterület mellett a klímaváltozás és globalizációs folyamatok is nyomást gyakorolnak az ágazatra, így a fenntartható gazdálkodás jelentősége egyre sürgetőbb, ami szintén a technológiai fejlődést igényli.

C4. Az agráriumban dolgozók képzettsége

Feladatok: a) a mezőgazdasági ágazat versenyképességét jelentő tényezők feltárása; b) a generációváltás problémáinak bemutatása; c) a hazai helyzet és a trendek összevetése

- A technológia adoptálásához a megfelelő szintű képzésre és az idősebb generáció tapasztalataira van szükség. Mind a technológia mind a képzettség szintje elengedhetetlen az ágazat versenyképességének javításához.

C5. Az agrárium jelenlegi helyzete és a digitalizáció lehetősége

Feladatok: a) a gépesítettség helyzete a magyar agrárágazatban; b) a gépesítettség helyzete nemzetközi szinten; c) a hazai és a nemzetközi helyzet összevetése

C6. Csoport, társadalmi tőke, hálózatosodás

Feladatok: a) a különböző családi állapotú egyének viszonyulása az együttműködéshez b) az ágazatban történő együttműködés jelentőségének bemutatása; c) nemzetközi best practice; d) a hazai és a nemzetközi helyzet összevetése

- A magyar mezőgazdaság túlgépesített, amely egyrészt az EU-s források felhasználásának lehetőségeire, másrészt a gazdálkodók együttműködésekhez való hozzáállására vezethető vissza.

A feltételezésekhez kapcsolódó kutatási kérdéseimet a következő (2. sz.) táblázat foglalja össze:

2. táblázat: Megfogalmazott kutatási kérdések

K1	MILYEN TÉNYEZŐK BEFOLYÁSOLJÁK A MAGYAR GAZDÁK ELTÉRŐ ATTITŰDJEIT?
K2	MIKÉNT VÉLEKEDNEK A KÜLÖNBÖZŐ GENERÁCIÓK A MEZŐGAZDASÁG FEJLŐDÉSÉT ÉRINTŐ FONTOS KÉRDÉSEKRŐL?
K3	HOGYAN BEFOLYÁSOLJA A CSALÁDI ÁLLAPOT ÉS A MEZŐGAZDASÁGBAN TEVÉKENYKEDŐ CSALÁDTAGOK SZÁMA A MEZŐGAZDASÁGI TERMELÉST?
K4	MILYEN HATÁSSAL VAN A KÉPZETTSÉG A VERSENYKÉPESSÉGRE ÉS AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSRE?

Forrás: saját szerkesztés

A feldolgozandó szakirodalom köre a megfogalmazott célok, feladatok és feltételezések vizsgálatának sikeres megvalósulása érdekében kerültek megválasztásra, témájukat tekintve szerteágazónak tekinthetők.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

A legjobban úgy határozhatjuk meg a kutatási tervet, ha a legmegfelelőbb módszert adja a problémára, a célkitűzések meghatározására, megfelelő módot ad a kutatási hipotézisek tesztelésére, illetve a tudományos módszer betartásával érvényes és megbízható válaszokat ad (Scipione 1994). Elengedhetetlen annyit olvasni, hogy a kutató alaposan tájékozott legyen a téma történetében és összefüggésrendszerében, hogy ismerje a témáról elérhető szakirodalmat (Seidman 2002). A szakirodalmak olvasása vagy a nyitott szemmel járás során a kutató ötletszerűen több kérdést is felvethet, amelyek közül aztán kiválasztja a legjobbakat (HORVÁTH - MITEV 2015). CRESWELL (2018) szerint az adatok interpretálása történhet annak alapján, amit a kutató magával hoz, vagyis saját kultúrája, története és tapasztalatai alapján, de a megértés lehet egy összehasonlítási folyamat eredménye, amikor a kutató saját eredményeit az irodalomban található más eredményekkel vagy elméletekkel veti össze.

2017-ben, a kutatásom elején a feltáró és leíró jellegű jegyeket ötvöztem. Feltáró jellegű kutatásaim során a deduktív logikát követtem, hiszen nem volt kellő mennyiségű ismeretem a témában. A vizsgálat célja nem végleges eredmények, hanem a további kutatásokhoz szükséges támpontok megszerzése volt, amely jelentős részét az agrár- és szervezeti magatartás témájú szakirodalom feldolgozás jelentette. A leíró vizsgálatok egyben egy későbbi magyarázó jellegű kutatás stratégiájának kialakítását szolgálják. Az ilyen kutatásokban fontos szerepe van annak, hogy adatgyűjtésünk során milyen eszközök segítségével, hogyan ragadjuk meg a valóságot (HÉRA - LIGETI 2006).

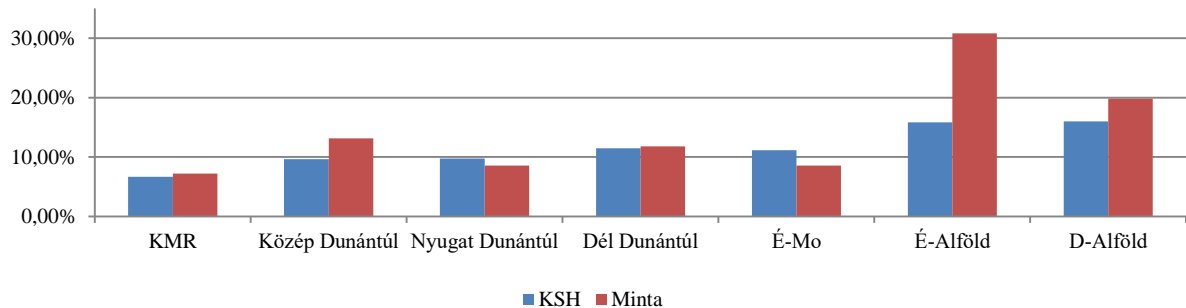
Az általam relevánsnak talált információk alátámasztásaként a nyilvánosan elérhető statisztikai adatok elemzését választottam, amelyek vagy alátámasztották, vagy megcáfolták felvetéseimet. Minél előrébb haladtam kutatásomban, annál inkább megfogalmazódott az igény, hogy ne csupán a nyilvánosan elérhető statisztikai adatok elemzésével foglalkozzak, hanem primer kutatásaimat is elkezdtem egy saját kérdőív készítésével és annak válaszainak feldolgozásával. 2018-ban, az almatermelőket érintő kihívások azt mutatták, hogy együttműködés nélkül a gazdálkodók nem tudnak hatékony gazdálkodást folytatni. A kezdetekben a kutatás elsősorban a szabolcsi almatermelőkre irányult, azonban 2019-ben a kutatást kiterjesztettem más ágazatokra és országos szintűvé terjesztettem ki.

Primer kutatásomat egy nagymintás kérdőív kidolgozásával kívántam megvalósítani. A kutatásom során a rendelkezésre álló hazai és nemzetközi szakirodalom feldolgozásával és primer kutatással olyan lehetséges fejlődési irányokat kívántam feltárni, amelyek megoldást kínálnak a szétaprózódott tulajdonszerkezetből fakadó méretgazdaságossági problémákra. Esetemben az előkészítés egy részét az agrár-specifikus irodalom, a másik túlnyomó részét pedig a társadalmi tőke és a hálózatosodással kapcsolatos szakirodalom feldolgozása jelentette.

A kutatásra egy átfogó kutatás keretében került sor amely a magyar agrárvállalatok működését, a vállalkozók jellemzőit és együttműködési hajlandóságát vizsgálta. A kutatás első fázisa célzott mintavétel volt, ahol az ország minden részéről, a teljes munkaidőben, a mezőgazdaságban dolgozó gazdák kerültek megkeresésre.

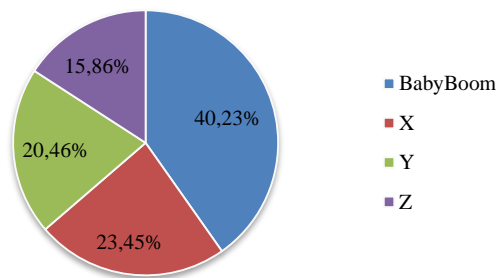
Ezt követően a kutatás második fázisában (2019 után) a hólabda módszer került alkalmazásra: az első szakasz válaszadóinak segítségével a kérdőív online változata több mint 400 gazdához jutott el országszerte. Az adattisztítást követően 435 kérdőív tekinthető elfogadhatónak. A kérdőívet három részre lehet tagolni. Az első rész a demográfiai adatokat és a mezőgazdasági vállalkozás néhány alapvető tulajdonságát kívánta feltárni, a második rész a vállalkozás működését vizsgálta, a harmadik rész pedig a válaszadók az esetleges együttműködés iránti hozzáállását, annak előnyeit és hátrányait, illetve az esetleges vezetőktől elvárt kompetenciákat taglalta.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a mezőgazdaságban foglalkoztatottak 72%-a férfi, a válaszadók nemét tekintve a minta reprezentatívnak tekinthető. Kísérletünk, miszerint az ország valamennyi régióját elérjük, szintén sikeresnek bizonyult, amelyet a következő grafikonnal szemléltetünk. Az Észak-Alföldi régió kissé túlréprezentált, a többi hat régió bevonása szintén reprezentatívnak tekinthető (1. ábra); (KSH 2019).

1. ábra: A válaszadók régiók szerinti megoszlása
 Forrás: (KSH 2019) és saját forrás, saját szerkesztés

A válaszadók legnagyobb hányada a baby boom generációból került ki, amely a KSH összeírását tekintve szintén reprezentatívnak tekinthető. Az X és Y generáció közel azonos mértékben képviselte magát a kérdőív-kitöltésben, míg a Z generáció kissé túlréprezentált a 2016-os agrárcenzus alapján (2. ábra).

2. ábra: A válaszadók generációk szerinti megoszlása
 Forrás: saját forrás

Annak ellenére, hogy egy mezőgazdasági vállalkozás méretét igen nehéz meghatározni a felmérés elemzésének első lépése az volt, hogy kialakításra kerüljön egy jól alkalmazható méretarány.

Primer kutatásaimat a magyar gazdák eltérő attitűdjeinek és különböző kockázatkezelési stratégiáinak, illetve eltérő képzettségének elemzésével kezdtem. A hipotézisem alapja az volt, hogy bármennyire is lehetőségük van a magyar gazdáknak különböző EU-s vagy hazai támogatásokhoz hozzájutnia, a felaprózódott földterületekből és az eltérő fejlettségű gépparkból adódóan egyedül nehezebb a boldogulás, mint ha összefognának, csoportként gondolkoznának, és aszerint működnének. Egy jól működő együttműködés megköveteli egy karizmatikus vezető és az eltérő attitűddel rendelkező csoporttagok jelenlétét (Barabási 2018), így ezt szem előtt tartva kívántam rámutatni a magyar mezőgazdaságban, a csoportban történő együttműködés hiányára, illetve az együttműködés pozitív vagy (a hipotézis elvetése esetén) negatív hatásaira.

A szakirodalom szerint a Baby Boom generáció tagjai nagyrészt nyugdíjba vonultak, vagy nyugdíjazásuk folyamatban van. Az X és Y generáció igen képzett generáció. Az X generáció számára nagyon fontos szerepet játszik a bizonytalansági tényezők kiiktatása, az Y generáció pedig mivel az információs forradalom korában születtek, rendkívül jól kezelik a technikai újításokat.

A Z generáció gondolkodásmódja nagyban eltér a többi generációtól, így számos kutatásban foglalkoznak velük, hogy például a fogyasztásukban vagy foglalkoztatásukban közelebb kerüljenek hozzájuk. Az első hipotézisem ezek alapján arra irányult, hogy eltérően vélekednek a generációk a csoporttagságról és az együttműködés vezetésével kapcsolatos aktivitásról.

H1: A generációk eltérő arányban képviseltetik magukat valamilyen termelői csoportban és változó hajlandóságot mutatnak egy termelői együttműködés vezetését illetően

Ezt követően második hipotézisemben arra kívántam rámutatni, hogy az eltérő hozzáállás milyen eltérő elvárásokat eredményeznek.

H2: A különböző generációk eltérő elvárásokat támasztanak egy jól működő szervezettel, annak vezetőjével és a fizetendő tagdíjjal kapcsolatban

A szociológiai és szervezeti működésre irányuló tanulmányok arról számolnak be, hogy a társas kapcsolatok hozzásegítik az egyént a jobb eredmények eléréséhez. A családi állapot szintén hatással van az egyének tevékenységére, így a harmadik hipotézisem megfogalmazása során arra törekedtem, hogy a családi állapot és a társas kapcsolatok hatásaira rámutassak a gazdálkodók tevékenységében.

H3: A családi állapot és a társas kapcsolatok más-más tevékenységet eredményeznek és befolyásolják a tevékenységgel töltött időtartamot

A negyedik hipotézis az eltérő családi háttérű gazdálkodók attitűdjeire irányult. A feltételezés az volt, hogy a különböző családi állapotú és eltérő családi háttérrel és rokon kapcsolattal rendelkező gazdák szintén eltérő módon vélekednek egy lehetséges együttműködő szervezetről.

H4: A családi állapot más-más hozzáállást eredményez egy együttműködő szervezethez való csatlakozásban

Végül, utolsó hipotézisemhez kapcsolódóan a képzettségbeli különbségekből adódó eltérő attitűdöket kívántam vizsgálni, amely során a feltételezés az volt, hogy eltérően vélekednek a magyar gazdák attól függően, hogy rendelkeznek agrárvégzettséggel vagy sem. A kutatásom során megjelent a 2020. évi agrárcenzus is, amelyben több kérdés is összevethető volt saját kutatásommal.

H5: Eltérő gondolkodásmóddal és hozzáállással rendelkeznek a szakirányú végzettséggel rendelkező gazdák, mint akik nem rendelkeznek végzettséggel

Minden gazdasági-társadalmi jelenség megfigyelésének, elemzésének és az eredmények interpretálásának lényeges pontját jelenti az adatbázis és módszertan. Már a kutatás kezdetén meg kell határozni, hogy milyen változókat vonjunk be a vizsgálatba, illetve, hogy az adatainkat milyen módszerekkel elemezzük (MOLNÁR 2015). Az adott adatbázishoz adekvát módszerek használata szükséges (SAJTOS - MITEV 2007). Mind az agrár-, mind a szervezés gazdaságtan területéről rendkívül fontos volt, hogy minél szélesebb körű információk álljanak rendelkezésre, amelyekhez feltáró kutatás keretében jutottam el. A leíró vizsgálatok során a cél, a vizsgált sokaság jellemzőinek, tulajdonságainak alapos megismerése volt, a magyarázó vizsgálatok segítségével pedig az ok-okozati viszonylatok feltárására törekedtem.

A leíró statisztikai eredmények átlag±szórás vagy átlag ismertetésével kerülnek bemutatásra, a gyakoriságok elemszám (N) és százalék (%) érték megadásával. A SPSS-ben kapott, a leíró statisztikát mutató táblázatokban megtalálható az elemszám (N), az átlag (MEAN), a szórás (STD.DEVIATION) és a standard hiba (STD. ERROR MEAN).

A hipotézisvizsgálatokhoz többnyire t-próbák kerültek alkalmazásra (SZTE 2019).

A hipotézisvizsgálatok általános célja, hogy a populációból szerzett minták tulajdonságai között különbséget keressenek. Ezek az összehasonlítások alapvetően azt feltételezik, hogy a minták között nincs számottevő (szignifikáns) eltérés (H_0). A különbségek keresésére leggyakrabban a hipotézisvizsgálatok közé tartozó t-próbákat használjuk.

A paraméteres módszerek feltételezik, hogy adataink normális eloszlású sokaságból származnak. Két normális eloszlás összehasonlítása az átlagaik és a szórásaik összehasonlítását jelenti, azonos szórások esetén csupán az átlagokat kell összehasonlítani. A két csoportot összehasonlító paraméteres próbák (t-próbák) az átlagos változást vizsgálják, nullhipotézisük az, hogy a két vizsgált sokaság átlaga azonos ($\mu_1 = \mu_2$).

A legtöbb statisztikai program esetében nem a t-érték, hanem a vele párhuzamosan kalkulációra kerülő p-érték alapján hozunk döntést. Ettől függetlenül mindkét értéket figyelembe vehetjük a számításaink során, ezek általában megegyező konklúziót mutatnak.

A p-érték alapján történő döntés pedig megmutatja, hogy mekkora a valószínűsége annak, hogy a kapott eltérést a véletlen okozza. Egy 0,05-ös p-érték esetében ez pontosan 5%-ot jelent. A kézi számítások leírásában bővebben foglalkozunk ennek meghatározásával.

A konfidencia intervallum minden esetben 95%-os szinten meghatározott, a p érték 0.05 alatt tekintendő szignifikánsnak. Minden elemzéshez SPSS 22.0 szoftvert került alkalmazásra, amelyben a t-próba eredményeként kapott táblázatban (Independents Samples Test) először a „Levene's Test for Equality of Variances” táblázatot vizsgáljuk meg. Az első sor azt mutatja, hogy a varianciák megegyeznek, a második sor azt, hogy a varianciák eltérnek. Az eltérő varianciák esetében az első sor [Sig. értéke] szignifikánsnak fog mutatkozni, innen tudjuk, hogy a varianciák eltérnek. Ha sikerült megállapítani, hogy a varianciák eltérők, vagy megegyeznek, akkor a megfelelő soron végighaladva tekintsük meg a szabadságfokot és a szignifikancia értékét.

Azonos varianciák esetén kétmintás t-próbáról (felső sor), eltérő varianciák esetén: Welch-féle kétmintás t-próbáról (alsó sor) beszélünk, amelyek eredményét értelmezzük a táblázaton belül. A többváltozós elemzéseket megelőzően egyváltozós elemzéseket végeztem, amelyek azt a célt szolgálták, hogy az adatstruktúrába való elsődleges betekintése váljon lehetővé az adatbázisban lévő változók egyenkénti elemzése által, normalitás, kiugró és hiányzó értékek vizsgálatával (SAJTOS - MITEV 2007). A módszerek helyes megválasztását nagyban befolyásolja a függő és független változók mérési szintje (nominális, ordinális, intervallum és arányskála).

A módszertani kérdésekben több statisztikai szakirodalom felhasználására volt szükség, amelyek közül a legfontosabbak a következők voltak: (SEIDMAN 2002); (SCIPIONE 1994); (SAJTOS - MITEV 2007); (SZÉKELY - BARNÁ 2008); (MOLNÁR 2015); (HORVÁTH - MITEV 2015); (DUSEK - KOTOSZ 2016).

3. KUTATÁSI EREDMÉNYEK

Primer kutatásaimat a magyar gazdák eltérő attitűdjeinek és különböző kockázatkezelési stratégiáinak, illetve eltérő képzettségének elemzésével kezdtem. A magyar mezőgazdaságban, a csoportban történő együttműködés hiányára, illetve az együttműködés pozitív vagy (a hipotézis elvetése esetén) negatív hatásaira kívántam rámutatni.

Kutatásaimat az agrárium sajátosságainak összegyűjtésével kezdtem, amely alapján meghatároztam primer kutatásaim mérőföldköveit. A kutatásaim kezdetén az almatermelők kihívásaira fókuszáltam, azonban a primer kutatásomat országos szintűvé terjesztettem ki, amely során a magyar gazdák eltérő attitűdjeit kívántam feltárni, amelyhez három fő irányt határoztam meg: a generációs különbségek, az eltérő családi háttér/társas kapcsolatok és az eltérő képzettség attitűdökre gyakorolt hatását.

A három irány meghatározására, véleményem szerint azért volt szükség, mert a kutatási eredmények rámutattak, hogy milyen tényezők járulhatnak hozzá egy jövőbeli termelői együttműködés megalakulásához és sikeres működéséhez.

1. KÉRDÉSCSOPORT: GENERÁCIÓS KÜLÖNBSÉGEK

H1. HIPOTÉZIS: A GENERÁCIÓK ELTÉRŐ ARÁNYBAN ÉS INDÍTÉKKAL KÉPVISELTETIK MAGUKAT VALAMILYEN TERMELŐI CSOPORTBAN ÉS VÁLTOZÓ HAJLANDÓSÁGOT MUTATNAK EGY TERMELŐI EGYÜTTMŰKÖDÉS VEZETÉSÉT ILLETŐEN

A **H1 hipotézis**hez kapcsolódóan elsőként azt vizsgáltam, hogy a gazdálkodók csatlakoztak-e már termelői hálózathoz, és ha igen, miért, majd arra a kérdésre kerestem a választ, hogy miként viszonyulnak a különböző generációk egy esetleges termelői együttműködés vezetéséhez.

A hipotézisvizsgálat első részében a gazdák csoportokban valós részvétele valóban eltérő képet mutat, azonban továbbra is aggasztó, hogy a fiatal generáció alacsony arányban képviselteti magát valamilyen termelői együttműködésben, így a szakirodalom által sokat említett generációs váltás még várat magára. Az indítékok tekintetében szignifikáns különbség csak egyetlen válasz esetében volt, így a generációk közti eltérő attitűd a csatlakozás tekintetében csak részben volt kimutatható. Végül a hipotézis vezetői ambíciókra vonatkozó része a generációk páronkénti összehasonlítása során mutatott szignifikáns különbséget a generációk között. A Z generáció szakirodalomban is fellelhető vezetői ambíciói a vizsgálat eredményei alapján is tükröződnek.

EREDMÉNY: IGAZOLT / **RÉSZBEN IGAZOLT** / NEM IGAZOLT

H2. HIPOTÉZIS: A KÜLÖNBÖZŐ GENERÁCIÓK ELTÉRŐ ELVÁRÁSOKAT TÁMASZTANAK EGY JÓL MŰKÖDŐ SZERVEZETTEL, ANNAK VEZETŐJÉVEL ÉS A FIZETENDŐ TAGDÍJJAL KAPCSOLATBAN

A **H2 hipotézis** vizsgálata során három kérdésre tértem ki: egyrészt a generációk egy jól működő szervezettel, annak vezetőjével szemben támasztott elvárások illetve a generációnkénti eltérő tagdíjfizetési hajlandóságra.

A jól működő szervezettel kapcsolatos elvárások tekintetében 13 téma került megjelölésre (1. nagyobb jövedelem, 2. termésátlag vagy szaporulat növelés, 3. ingyenes vagy kedvezményes szaktanácsadás, 4. konferencia, 5. vásárlási kedvezmény, 6. az értékesítésben nyújtott segítség, 7. pályázati lehetőségek, 8. gazdasági tanácsadás és képviselet, 9. munkaerő kölcsönzés, 10. bér munka, 11. gépkölcsönzés, 12. jogi tanácsadás és képviselet, 13. kapcsolatépítési lehetőség.

A válaszadók a témákat egy 5 fokú Likert skálán értékelték: „egyáltalán nem fontos”, „nem túl lényeges”, „semleges”, „lényeges” és „nagyon fontos” megnevezésű kategóriákban.

Az elvégzett elemzések és a szakirodalomban ismertett eltérő attitűdök tükrében a második hipotézis elfogadásra került. A különböző generációk eltérő elvárásokat támasztanak egy jól működő szervezet irányába. A hipotézisvizsgálat első részének statisztikai adatai rendkívül szemléletesen mutatja, hogy a Z generáció elvárásai szignifikánsan eltérnek az idősebb korosztályú gazdáktól, ahogyan azt a korábbi kutatások a szakirodalomban bemutatták.

A jól működő együttműködés tekintetében az elvégzett elemzések statisztikai adatai azt tükrözik, hogy a generációk tekintetében egyetértés van a tekintetben, hogy mind a képesség mind az intelligencia rendkívül fontos vezetői tulajdonság, a szignifikáns különbség a személyiség tekintetében mutatkozott. Az eddigi generációs kutatások is jól mutatják, hogy a munkaerőpiacon jelen lévő generációk milyen vezetői tulajdonságokat preferálnak, amelyet jelen kutatás eredményei is alátámasztottak.

EREDMÉNY: **IGAZOLT** / RÉSZBEN IGAZOLT / NEM IGAZOLT

2. KÉRDÉSCSOPORT: A CSALÁDI ÁLLAPOT ÉS A ROKONI KAPCSOLATOK

H3. HIPOTÉZIS: A CSALÁDI ÁLLAPOT ÉS A TÁRSAS KAPCSOLATOK MÁS-MÁS TEVÉKENYSÉGET EREDMÉNYEZNEK ÉS BEFOLYÁSOLJÁK A TEVÉKENYSÉGGEL TÖLTÖTT IDŐTARTAMOT

A **H3 hipotézis** vizsgálatakor, a jobb eredmények elemzéseként elsőként a tevékenységre fordított időtartamot vizsgáltam. A kérdést két irányból közelítettem meg: elsőként arra irányultan végeztem elemzést, hogy a családi állapot miként befolyásolja a mezőgazdasági tevékenységgel töltött időtartamot, majd azt is megvizsgáltam, hogy a társas kapcsolatok milyen hatással vannak erre. A hipotézis vizsgálat második részében arra tértem ki, hogy a családi háttér és a társas kapcsolatok milyen módon befolyásolják a választott tevékenységet.

A szervezeti működésre irányuló tanulmányok rendszerint beszámolnak a csoportban való együttműködés pozitív és negatív hatásairól. Családi állapotra irányuló korábbi kutatásokban beszámoltak arról, hogy a legkisebb észlelt támaszról és a legkevesebb támogatóról az egyedülállók és elváltak, legmagasabb észlelt támaszról és a legtöbb támogatóról a házasságban vagy élettársi kapcsolatban élők nyilatkoztak.

A mezőgazdasági termelésre fordított időtartam elemzése során az volt tapasztalható, hogy valóban befolyásolja a családi állapot és a társas kapcsolatok, hogy ki mennyi időt fordít a tevékenységre, amely az együttműködés jelenlétére vagy épp annak hiányára utal. A tevékenységre irányuló elemzéseknél a családi állapot esetében szignifikáns különbség volt kimutatható, hogy a gazdálkodók milyen mezőgazdasági tevékenységet választanak, azonban az, hogy az egyes gazdáknak milyen kiterjedt rokonsága vagy hányan végeznek mezőgazdasági tevékenységet a családból, nem.

EREDMÉNY: IGAZOLT / **RÉSZBEN IGAZOLT** / NEM IGAZOLT

H4. HIPOTÉZIS: A CSALÁDI ÁLLAPOT MÁS-MÁS HOZZÁÁLLÁST EREDMÉNYEZ EGY EGYÜTTMŰKÖDŐ SZERVEZETHEZ VALÓ CSATLAKOZÁSBAN

Az együttműködés vonatkozásában a gazdák jelenlegi tevékenységén túl azt is vizsgálni kívántam, hogy miként viszonyulnak egy termelői együttműködéshez. Jelenleg milyen szervezethez tartoznak, miért csatlakoztak ehhez a szervezethez? Környezetével hogyan tartják a kapcsolatot illetve miként viszonyulnak egy esetleges vezetői szerepvállaláshoz?

A **H4 hipotézis** vizsgálatát szintén két irányból közelítettem meg: egyrészt a családi állapot másrészt a társas kapcsolatok oldaláról, hogy ezek a tényezők miként befolyásolják az együttműködő szervezethez való csatlakozást. A hipotézis vizsgálat során, a jelenlegi szervezet típusánál és a csatlakozás oka esetén az eloszlástábla alapján az özvegyek és egyéb családi állapotú gazdátársaik között szemmel látható különbség mutatkozott. A t-próba eredményei is ezt igazolták. A társas kapcsolatokat tekintve az volt tapasztalható, hogy minél kiterjedtebb kapcsolatrendszerrel rendelkeznek, annál több emberrel is tartja a kapcsolatot a gazdálkodó illetve a szervezet vezetésére irányultan is nagyobb hajlandóságot mutattak.

A statisztikai eredmények azt mutatják, hogy a családi állapot és a társas kapcsolatok befolyásolják a gazdálkodók együttműködéshez való viszonyulásukat.

EREDMÉNY: **IGAZOLT** / RÉSZBEN IGAZOLT / NEM IGAZOLT

3. KÉRDÉSCSOPORT: A CSALÁDI ÁLLAPOT ÉS A ROKONI KAPCSOLATOK

H5. HIPOTÉZIS: ELTÉRŐ GONDOLKODÁSMÓDDAL ÉS HOZZÁÁLLÁSSAL RENDELKEZNEK A SZAKIRÁNYÚ VÉGZETTSÉGGEL RENDELKEZŐ GAZDÁK, MINT AKIK NEM RENDELKEZNEK VÉGZETTSÉGGEL

A szakirányú végzettség eltérő attitűdöket eredményez a mezőgazdasági termelésben és az együttműködéshez történő hozzáállásban. A hipotézis vizsgálatát azzal kezdtem, hogy szignifikáns különbség tapasztalható-e a különböző ágazatokban, mennyire járul hozzá a szakirányú végzettség a megfontolt gazdálkodáshoz. Ezt követően azt vizsgáltam, hogy a szakirányú végzettség hogyan érinti az együttműködéshez való hozzáállást, amelyet szintén több szempontból közelítettem meg.

A szakirodalom által hangsúlyozott változások, miszerint a hatékony termeléshez mindenképpen szükséges az oktatás, a hipotézisben érintett kérdésekben is látható. A szakképzettség megfontoltságot eredményez, eredményesebb gazdálkodást folytatnak a szakképzettséggel rendelkezők, mint gazdátársaik. A tanulmányok az együttműködés szükségességét sürgetik, amely a hipotézis vizsgálatban érintett kérdésekben is megjelenik. A géphasználat feltételeinél, a társas kapcsolatok ápolásában és egy jól működő szervezettel szemben támasztott elvárások tekintetében is az látható, hogy olyan kérdésekben fedezhető fel statisztikailag is alátámasztott szignifikáns különbség, amely elősegítheti a jövőben az együttműködést a magyar gazdák között. A H5-ös hipotézis a szakirodalom és a statisztikai adatok tükrében elfogadásra került.

EREDMÉNY: **IGAZOLT** / RÉSZBEN IGAZOLT / NEM IGAZOLT

4. JAVASLATOK

J1: A kutatási eredmények összességében rámutatnak arra, hogy a mezőgazdasági termelésben részt vevő gazdák között generációs különbségek figyelhetők meg attitűdjeik tekintetében. A kutatásban részt vevők válaszaik alapján az volt tapasztalható, hogy az idősebb generáció nagyobb arányban képviseli korcsoportját jelenleg is valamely szervezetben, viszont a fiatalabbak részéről nagyobb a hajlandóság egy jól működő szervezet vezetésére. A jövőbeli, jól működő szervezet kialakítását megelőzően érdemes lehet kutatói figyelmet fordítani a generációk sajátos attitűdjeire, hogy a megfelelő pozíciókra korcsoporti sajátosságok előnyeiket kiaknázva a megfelelő egyének kerüljenek.

J2: A kutatásban résztvevők válaszaik alapján a tagdíjfizetési hajlandóságot nem csak a generációk, hanem a szakképzettség megléte is befolyásolja, így tagdíjak mértékének kialakítása során szintén érdemes figyelmet fordítani arra, hogy a megfelelő mértékű tagdíj mellé, a megfelelő minőségű információ és szolgáltatás is társuljon.

J3: A résztvevők válaszaik alapján az volt tapasztalható, hogy az eltérő társas kapcsolatokkal (családi háttér és rokonság) rendelkező gazdák eltérő módon viszonyulnak a termelő tevékenységgel töltött időtartamhoz és eltérően vélekednek egy jól működő szervezetről. A termelés tevékenységét tekintve is szignifikáns különbségek voltak kimutathatók az eltérő családi állapotú gazdák között. Ennek megfelelően a társas kapcsolatokkal rendelkező és nem rendelkező gazdálkodók eltérő attitűdökkel bírnak, ami azt eredményezi, hogy egy esetlegesen kialakításra kerülő, jól működő szervezethez való csatlakozásukhoz motivációjának a kutatására is érdemes a jövőben figyelmet fordítani.

J4: Mint ahogyan a legújabb (2020. évi) agrárcenzus adatai is alátámasztották, a különböző ágazatokban eltérő a szakirányú végzettséggel rendelkezők aránya, de reményre ad okot, hogy az elmúlt években a végzettséggel rendelkezők aránya javult. Az eltérő képzettségi szint, a kutatásban részt vevő gazdák válaszaik alapján, eltérő hozzáállást is jelent az együttműködő szervezethez való csatlakozás tekintetében is. A szakirányú végzettséggel rendelkezők és azzal nem rendelkező gazda társaik között szignifikáns különbség volt kimutatható abban, miként vélekednek jelenlegi szervezetükről és mit várnak egy jól működő szervezettől. A magyar oktatásban nagy energiákat fordítanak az agráriumban tevékenykedők képzésére, azonban a mezőgazdasági termelők hálózatokba való tömörüléséhez fontos lenne, hogy figyelembe vegyék véleményüket és aszerint ösztönözzék őket, hogy az együttműködés megvalósuljon.

J5: A jelenlegi jogszabályok és támogatások azt a hatást érik el, hogy a gazdálkodók saját maguk teremtsék meg a gazdálkodásukhoz szükséges feltételrendszert, azonban véleményem szerint olyan állami intézkedésekre és állami/eu-s támogatásokra lenne szükség, amely a gazdálkodókat az együttműködés irányába tereli. Állami intézkedés lehet például egy olyan kedvező adózási forma, amely az együttműködésben tevékenykedőket támogatja, mint a már más szektorokban sikeresen működő csoportos adózási forma.

A támogatásoknak pedig nem az egyéni célok megvalósulására kellene irányulni (mint például a gépbeszerzések), hanem olyan feladatokra, amelyek az együttműködés létrejöttét szorgalmazzák. A gazdálkodó arra pályázik, amire van pályázat, így ha a támogatások a közösen elvégzendő feladatokra adhatók, akkor a termelők is törekedhetnek az együttműködésre a közös cél érdekében, különösen, ha esetleg még fenntartási időszakot is megjelölnek a jövőre nézve. A támogatásoknak pedig nem az egyéni célok megvalósulására kellene irányulni (mint például a gépbeszerzések), hanem olyan feladatokra, amelyek az együttműködés létrejöttét szorgalmazzák. A gazdálkodó arra pályázik, amire van pályázat, így ha a támogatások a közösen elvégzendő feladatokra adhatók, akkor a termelők is törekedhetnek az együttműködésre a közös cél érdekében, különösen, ha esetleg még fenntartási időszakot is megjelölnek a jövőre nézve.

5. ÚJ ÉS ÚJSZERŰ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A kutatókat folyamatosan foglalkoztatja a jelenség, hogy egyrészt a globalizációs folyamatok miatt megnövekedett fogyasztói igények kielégítése, másrészt pedig a hatékonyabb gazdálkodást elősegítő precíziós gazdálkodás alkalmazásának érdekében a mezőgazdaságban tevékenykedők mielőbbi együttműködésére van szükség. Más szektorokban nem ritka, hogy a termelésben részt vevők elvárásait, attitűdjeit vizsgálják annak érdekében, hogy a célok megvalósítása érdekében minél jobban megismerjék az egyéneket.

Kutatásomban a magyar gazdálkodók attitűdjeit vizsgáltam, amelynek eredménye képpen:

1. Statisztikai adatokkal alátámasztásra került a generációk közti eltérő elvárás egy jól működő termelői együttműködés vonatkozásában, különös tekintettel a fiatal generációban rejlő együttműködési és vezetési hajlandóságra.
2. Kimutatásra kerültek a családi állapot szerinti eltérő attitűdök a mezőgazdasági tevékenységgel töltött időtartam és a tevékenység jellege illetve az együttműködéshez való viszonyulásuk vonatkozásában.
3. Az agráriumban tevékenykedők szakirányú végzettségének elemzése során alátámasztásra került miként befolyásolja a gazdálkodók hozzáállását mind a felelősségteljes gazdálkodásuk mind az együttműködési hajlandóságuk vonatkozásában.

Úgy gondolom, kutatásom hozzájárulhat egy (vagy több) jól működő mezőgazdasági szervezet kialakításához, amely nem a tevékenység paramétereire, hanem a szervezetben tevékenykedő egyénekre helyezi a hangsúlyt.

6. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK

Tudományos folyóiratban

Idegen nyelven

1. SZŰCS, D. – NAGY, E. (2019): The situation of the agricultural machinery park – too much or less
SELYE E-STUDIES 10 : 1 pp. 48-55. , 8 p.
2. SZŰCS, D. – LAZÁNYI, K (2020): Higher education and willingness to cooperate – is there any relation? The case of hungarian farmers
ERENET PROFILE 15: 3 pp. 40-50. , 11 p.
3. SZŰCS, D. (2020): Leadership attitude expectations in agriculture In: Živan, Živković (szerk.) An international serial publication for theory and practice of Management Science - IMCSM Proceedings(2020)
Bor, Szerbia : University of Belgrade, Technical Faculty in Bor, Engineering Management Department (EMD) (2020) 537 p. pp. 509-519. , 11 p.

Magyar nyelven

1. SZŰCS, D. (2017): Magyarország mezőgazdaságának történelmi áttekintése
In: Csiszárík-Kocsir, Ágnes (szerk.) Vállalkozásfejlesztés a XXI. században: VII. tanulmánykötet Budapest, Magyarország : Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar (2017) 833 p. pp. 580-601. , 22 p.
2. SZŰCS, D. – LAZÁNYI, K. (2018): Bizalmi kapcsolatok a mezőgazdaságban
In: Csiszárík-Kocsir, Ágnes; Garai-Fodor, Mónika (szerk.) Vállalkozásfejlesztés a XXI. században VIII./1. : Integrált vállalkozásfejlesztési megoldások
Budapest, Magyarország : Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar (2018) 301 p. pp. 163-171. , 9 p.
3. SZŰCS, D. (2018): Fenntartható vagy ökológiai mezőgazdaság? Ma már nem lehetőség, kötelező!
In: Csiszárík-Kocsir, Ágnes; Garai-Fodor, Mónika (szerk.) Vállalkozásfejlesztés a XXI. században VIII./2. : Makro- és mikro környezeti trendek és kihívások a vállalkozásfejlesztésben, Budapest, Magyarország : Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar (2018) 349 p. pp. 255-285. , 31 p. (Vállalkozásfejlesztés a XXI. században VIII./2., 2018)
4. SZŰCS, D. – LAZÁNYI, K. (2020): A magyar mezőgazdasági termelők értékesítési csatornái
In: Csiszárík-Kocsir, Ágnes; Garai-Fodor, Mónika (szerk.) Vállalkozásfejlesztés a XXI. században X./2. : A környezeti változások és az új kihívások hatásai a szervezetek működésére, Budapest, Magyarország : Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar (2020) 354 p. pp. 274-288. , 15 p.
5. SZŰCS, D. (2021): Hogyan tovább? Magyar almatermesztés a XXI. században
KÖZÉP-EURÓPAI KÖZLEMÉNYEK 13 : 4 pp. 25-46. , 22 p. (2021)
6. SZŰCS, D. – LAZÁNYI, K (2022): Együtt könnyebb – hálózatosodási szándék vizsgálata a mezőgazdasági kkv-k körében
ERENET PROFILE – megjelenés alatt

Konferencia kiadványban

Idegen nyelven

1. SZŰCS, D. (2017): Factors influencing the rational production in the Hungarian agriculture
In: Fehér-Polgár, Pál (szerk.) FIKUSZ 2017 - Symposium for Young Researchers: Proceedings, Budapest, Magyarország : Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar (2017) pp. 47-47. , 1 p.
2. SZŰCS, D. – NAGY, E. (2018): – Eszter Nagy: Apple crisis versus Karinthy's six steps
In: Fehér-Polgár, Pál; Garai-Fodor, Mónika (szerk.) FIKUSZ 2018 - Symposium for Young Researchers Proceedings, Budapest, Magyarország : Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar, (2018) pp. 425-437. , 13 p.
3. SZŰCS, D. – NAGY, E. (2019): What's next? What about the famous Hungarian apple? In: Fehér-Polgár, Pál (szerk.) FIKUSZ 2019 – Symposium for Young Researchers Proceedings, Budapest, Magyarország : Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar (2020) 321 p. pp. 249-257. , 9 p.
4. SZŰCS, D. (2020): The mind of Hungarian apple-farmers need changing (2020)
4th INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE - CONTEMPORARY CHALLENGES IN ECONOMICANDBUSINESS RESEARCH, konferencián elhangzott előadás, Maribor, 2020. május 19.,
5. SZŰCS, D. – LAZÁNYI, K. (2020): Direct from the producer? Quantitative analysis of Hungarian farmers' retail practices
In: Keszthelyi, András; Szikora, Péter; Fehér-Polgár, Pál (szerk.) 18th International Conference on Management, Enterprise, Benchmarking. Abstract Booklet (MEB 2020), Budapest, Magyarország : Óbudai Egyetem Keleti Károly Gazdasági Kar (2020) 48 p. pp. 19-19. , 1 p.

Magyar nyelven

1. SZŰCS, D. (2018): A magyarországi mezőgazdasági együttműködések megvalósult formái (5th international scientific correspondence conference, Nyitra, 2018)
In: Monika, Gubanova (szerk.) Legal, economic, managerial and environmental aspects of performance competencies by local authorities, 2017 : 5th international scientific correspondence conference, Nyitra, Szlovákia : Slovak University of Agriculture in Nitra (2018) 320 p. pp. 255-271. , 17 p.
2. SZŰCS, D. (2018): A fenntartható mezőgazdaság és a klaszter holland példája
(5th international scientific correspondence conference, Nyitra, 2018) In: Monika, Gubanova (szerk.) Legal, economic, managerial and environmental aspects of performance competencies by local authorities, 2017 : 5th international scientific correspondence conference, Nyitra, Szlovákia : Slovak University of Agriculture in Nitra (2018) 320 p. pp. 246-254. , 9 p. 31
3. SZŰCS, D. (2019): Gazdaságpolitikai befolyás az agrárágazatban
(6th international scientific correspondence conference, Nyitra, 2019) In: Gubánová, Monika (szerk.) Legal, Economic, Managerial and Environmental Aspects of Performance Competencies by Local Authorities : 6 th international scientific correspondence conference, Nyitra, Szlovákia : Slovak University of Agriculture in Nitra (2019) 286 p. pp. 189-196. , 8 p.

4. SZÚCS, D. – VÁRDAI, ZS. (2019): A gazdaságpolitika eszközeinek sajátosságai az agrárágazatban
(6th international scientific correspondence conference, Nyitra, 2019) In: Gubáňová, Monika (szerk.) Legal, Economic, Managerial and Environmental Aspects of Performance Competencies by Local Authorities : 6 th international scientific correspondence conference, Nyitra, Szlovákia : Slovak University of Agriculture in Nitra (2019) 286 p. pp. 197-207. , 11 p.
5. SZÚCS, D.: Innovatív és versenyképes almatermelés?
In: Karlovitz, János Tibor (szerk.) Újítások és újdonságok, Grosspetersdorf, Ausztria: Sozial und Wirtschafts Forschungsgruppe, (2019) pp. 41-54. , 14 p.
6. SZÚCS, D.: Hogyan tovább? Magyar almatermesztés a XXI. században
XIII. Régiók a Kárpát-medencén innen és túl Nemzetközi tudományos konferencián elhangzott előadás, Kaposvár, 2019. május 31.,
7. SZÚCS, D.: Kockázatkezelési stratégiák a magyar gazdák körében
In: Bilicz, Hanga Lilla; Sebestyén, Tamás Változás, újratervezés és fejlődés tudományos konferencia = Change, Redirection and Development Academic Conference: Absztraktkötet = Book of Abstracts, Pécs, Magyarország : Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar (PTE KTK) (2020) 190 p. pp. 175-175. , 1 p.

Irodalomjegyzék

- BAKACSI, GYULA. *A szervezeti magatartás alapjai*. Budapest: Aula Kiadó, 2006.
- BARABÁSI, ALBERT-LÁSZLÓ. *A hálózatok tudománya*. Budapest: Libri Kiadó, 2016.
- BARABÁSI, ALBERT-LÁSZLÓ. *Behálózva*. Budapest: Libri Kiadó, 2003.
- BARABÁSI, ALBERT-LÁSZLÓ. „Kicsit ismerős, kicsit újszerű, kicsit szomorkás.” In *A képlet*, 181-182. Budapest: Libri Kiadó, 2018.
- CRESWELL, J.W. *Research design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*, ISBN: 1506386709. Thousand Oaks, USA: Sage Pubn, 2018.
- DUSEK, TAMÁS, és BALÁZS KOTOSZ. *Területi statisztika*. Budapest: Akadémia Kiadó, 2016.
- GAZDAG, LÁSZLÓ. „Merre tovább agrárium?” *Valóság* 62. évf. 7. sz., 2019: 1-5.
- Héra, Gábor, és György Ligeti. *Módszertan - Bevezetés a társadalmi jelenségek kutatásába*. Budapest: Osiris Kiadó, 2006.
- HORVÁTH, DÓRA, és ARIEL MITEV. *Alternatív kvalitatív kutatási kézikönyv*. Budapest: Alinea Kiadó, 2015.
- KARINTHY, FRIGYES. „<https://www.irodalmijelen.hu/>” 1929. <https://www.irodalmijelen.hu/05242013-1547/karinty-frigyes-lancszemek> (hozzáférés dátuma: 2020. 12 15).
- KÁRPÁTI, LÁSZLÓ, és JÓZSEF LEHOTA. *Agrármarketing*. Budapest: Szaktudás Kiadó Ház, 2010.
- KSH. <https://www.ksh.hu/> 2019. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/mpal2_01_02_05a.html?fbclid=IwAR2isC1UPMSCVzbcHLseBydjIR05rmmLVVirusAYu555BZ2ZUOJ49OS5NQIU (hozzáférés dátuma: 2020. 06 23).
- LAZÁNYI, K, J BILAN, és K BAIMAKOVA. „Do people in collectivist cultures trust each other more? – Comparative analysis of Hungarian and Russian students in business higher education.” *The Monitoring of Public Opinion: Economic and Social Changes Journal*. In Press, 2017.
- LAZÁNYI, KORNÉLIA. „A társas támogatás szerepe egy individualista társadalomban Akadémiai Kiadó, Budapest.” In *A Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására Közleményei*, szerkesztette: László Gulyás, 51-58. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, 2012.
- MOLNÁR, TAMÁS. *Empirikus területi kutatások*. Budapest: Akadémia Kiadó, 2015.
- NIŻYŃSKA, és RODRÍGUEZ. *Food Foresight: Impact of COVID-19 on the agri-food sector in Central and Eastern Europe*. Leuven, Belgium: EIT Food, Regional Innovation Scheme, 2020.
- SAJTOS, LÁSZLÓ, és MITEV ARIEL. *SPSS Kutatási és adatelemzési kézikönyv*. Budapest: Alinea Kiadó, 2007.
- SCIPIONE, PAUL,A. *A piackutatás gyakorlata*. Budapest: Springer Hungarica Kiadó, 1994.
- SEIDMAN, IRVING. *Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer*. 2002. Budapest: Műszaki Könyvkiadó, 2002.

- SZÉKELY, MÁRIA, és ILDIKÓ BARNA. *Túlélő készlet az SPSS-hez (Többváltozós elemzési technikákról társadalomkutatók számára)*. Budapest: Typotex, 2008.
- Szinay, Attila, és Attila Zöldréti. „Az agrár-generációváltás új dimenziói, különös tekintettel a koronavírus gazdasági hatásaira.” *Polgári Szemle 16. évf. 1-3. szám*, 2020: 141-160.
- SZTE, BTK, PI. „SZTE, BTK, Pszichológiai, Intézete.” 2019. <https://www.statokos.com/t-probak> (hozzáférés dátuma: 2021. 05 28).
- SZŰCS, DIÁNA. „A magyarországi mezőgazdasági együttműködések megvalósult formái.” In: *Monika, Gubanova (szerk.) Legal, economic, managerial and environmental aspects of performance competencies by local authorities, 2017 : 5th international scientific correspondence conference*. Nyitra, Szlovákia: Slovak University of Agriculture in Nitra, 2017. pp. 255-271. , 17 p.
- SZŰCS, DIÁNA. „Fenntartható vagy ökológiai mezőgazdaság? Ma már nem lehetőség, kötelező!” In *Vállalkozásfejlesztés a XXI. században VIII./2. : Makro- és mikrokörnyezeti trendek és kihívások a vállalkozásfejlesztésben*, szerző: Ágnes Csiszárík-Kocsir és Mónika Garai-Fodor, pp. 255-285. , 31 p. Budapest: Óbudai Egyetem, 2018.
- SZŰCS, DIÁNA. „Kockázatkezelési stratégiák a magyar gazdák körében.” In: *Bilicz, Hanga Lilla; Sebestyén, Tamás Változás, újratervezés és fejlődés tudományos konferencia = Change, Redirection and Development Academic Conference : Absztraktkötet = Book of Abstract*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar (PTE KTK), 2020. pp. 175-175. , 1 p.
- SZŰCS, DIÁNA, és ESZTER NAGY. „Apple crisis versus Karinty’ six steps.” In: *Fehér-Polgár, Pál; Garai-Fodor, Mónika (szerk.) FIKUSZ 2018 - Symposium for Young Researchers Proceedings*. Budapest: Óbudai Egyetem, 2018. pp. 425-437. , 13 p.
- SZŰCS, DIÁNA, és ESZTER NAGY. „The situation of the agricultural machinery park too much or too less.” *SELYE E-STUDIES 10*, 2019: 1 pp. 48-55. , 8 p.
- SZŰCS, DIÁNA, és KORNÉLIA LAZÁNYI. „Bizalmi kapcsolatok a mezőgazdaságban.” In *Vállalkozásfejlesztés a XXI. században VIII./1. : Integrált vállalkozásfejlesztési megoldások*, szerző: Ágnes Csiszárík-Kocsir és Mónika Garai-Fodor, 163-171. Budapest: Óbudai Egyetem, 2018.